

บทที่ 4

กระบวนการก่อนการพิจารณาคดีตามกฎหมายไทย

ในบทนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์กระบวนการก่อนการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยโดยจะสรุปเทียบเคียงกับหลักกฎหมายของประเทศคอมมอนลอว์ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ข้อสรุปในเบื้องต้นนี้จะทำให้ทราบถึงปัญหาหรือข้อขัดข้องของกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องดังกล่าวอันจะนำไปสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะได้ว่าประเทศไทยควรจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร โดยผู้เขียนจะขอทำการวิเคราะห์ตามลำดับในหัวข้อดังต่อไปนี้

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี

1. การชี้สองสถาน

บทบัญญัติว่าด้วยการชี้สองสถานที่ปรับปรุงใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535 ได้มีการบัญญัติโดยการนำหลักการสืบเสาะและค้นพบข้อเท็จจริง (Discovery) ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ มาปรับใช้บางส่วน โดยรวมระบุไว้ในขั้นตอนการยื่นบัญชีระบุพยานและการชี้สองสถาน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อให้คู่ความในคดีแพ่งได้ดำเนินคดีอย่างสุจริต โดยบังคับให้คู่ความเปิดเผยพยานหลักฐานของตนเสียตั้งแต่ต้น เพื่อมิให้มีการเอาเปรียบกันในเชิงคดี และเพื่อให้คู่ความแต่ละฝ่ายได้มีโอกาสทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก่อนที่จะมีการชี้สองสถาน

(2) เพื่อให้มีการประนีประนอมยอมความกัน ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่คู่ความได้รับรู้ข้อเท็จจริงของทั้งสองฝ่าย และสามารถประเมินคดีของตนได้

(3) เพื่อขจัดประเด็นข้อพิพาทให้เหลือน้อยลง โดยให้คู่ความรับข้อเท็จจริงตามข้ออ้างข้อเถียงของอีกฝ่ายหนึ่งในวันชี้สองสถาน ซึ่งจะช่วยให้เหลือประเด็นข้อพิพาทที่ต้องพิจารณาหรือข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบน้อยลง อันเป็นผลให้การดำเนินคดีมีความรวดเร็วและเป็นธรรมยิ่งขึ้น¹

ในเรื่องการชี้สองสถานตามมาตรา 182 กำหนดให้ศาลต้องทำการชี้สองสถานทุกคดีหลังจากที่มีการยื่นคำฟ้อง คำให้การ และคำให้การแก้ฟ้องแย้ง (ถ้าหากมี) และศาลมีหน้าที่ต้องแจ้งกำหนดวันชี้สองสถานให้คู่ความทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า 30 วัน เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นไม่ต้องมีการชี้สองสถาน

ข้อยกเว้น กรณีที่ศาลไม่จำเป็นต้องชี้สองสถานมีดังนี้

- (1) จำเลยทุกคนขาดนัดยื่นคำให้การ
- (2) คำให้การของจำเลยเป็นการยอมรับโดยชัดแจ้งตามคำฟ้องโจทก์ทั้งสิ้น
- (3) คำให้การของจำเลยเป็นคำให้การปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น โดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธ ซึ่งศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการชี้สองสถาน
- (4) ศาลเห็นสมควรวินิจฉัยชี้ขาดคดีให้เสร็จไปทั้งเรื่องโดยไม่ต้องสืบพยาน
- (5) คดีมีโนสาเร่ตามมาตรา 189 หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยากตามมาตรา 196

¹ กระทรวงยุติธรรม “บันทึกความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535” เรื่องการชี้สองสถาน ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2536.

(6) คดีที่เห็นได้โดยชัดแจ้งว่ามีประเด็นข้อพิพาทไม่ยุ่งยากและไม่จำเป็น ที่ศาล จะต้องสอบถามคู่ความ

2. กระบวนพิจารณาก่อนวันชี้สองสถาน

กระบวนการก่อนการชี้สองสถานเป็นกระบวนการซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ คู่ความทำการใดๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาในวันชี้สองสถานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ดังนี้คือ

2.1 คู่ความยื่นบัญชีระบุนพยาน ซึ่งแยกได้เป็น 2 กรณี ดังนี้คือ

2.1.1 การยื่นบัญชีระบุนพยานกรณีที่มีการชี้สองสถานกล่าวคือ ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน คู่ความทุกฝ่ายต้องยื่นบัญชีระบุนพยาน

(ก) คู่ความทุกฝ่ายต้องยื่นบัญชีระบุนพยานพร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุนพยานต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่า 15 วัน กล่าวคือคู่ความทุกฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างเอกสาร หรือคำเบิกความของพยานคนใดหรือจะขอให้ศาลไปเผชิญสืบ ตรวจสอบสถานที่ วัตถุฯ ดังนี้คู่ความฝ่ายนั้นต้องยื่นบัญชีระบุนพยานต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่า 15 วัน

(ข) คู่ความฝ่ายอื่นๆ ต้องมารับสำเนาบัญชีระบุนพยานดังกล่าวในข้อ 1 ไปจากศาลด้วยตนเองก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่า 7 วัน ทั้งนี้ เพื่อให้คู่ความแต่ละฝ่าย เตรียมพยานหลักฐานเสียตั้งแต่ต้น และเพื่อให้คู่ความได้มีโอกาสตรวจสอบและมีเวลาเตรียมตัวในการหักล้างพยานหลักฐานของคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้อย่างเต็มที่

2.1.2 การยื่นบัญชีระบุนพยานกรณีไม่มีการชี้สองสถาน

กรณีที่ไม่มีกรชี้สองสถาน ซึ่งหมายถึงกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการชี้สองสถานและไม่ได้กำหนดวันชี้สองสถานไว้ แต่ให้นำสืบพยานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ไปก่อนเลยทีเดียว ดังนั้นคู่ความทุกฝ่ายต้องยื่นบัญชีระบупยานต่อศาลพร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบупยานจำนวนเท่ากับที่คู่ความฝ่ายอื่นๆ จะต้องมารับไป โดยยื่นต่อศาลก่อนวันสืบพยาน ไม่น้อยกว่า 7 วัน²

2.2 การยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติม

เมื่อคู่ความยื่นบัญชีระบупยานไว้แล้ว หากต้องการยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติม เพราะบัญชีระบупยานที่ยื่นไว้แล้วนั้นยังขาดตกบกพร่อง ก็อาจจะขอยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติมไว้ดังนี้คือ

2.2.1 กรณีที่คู่ความได้ยื่นบัญชีระบупยานต่อศาลล่วงหน้าก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่า 15 วัน ไว้แล้วต่อมาคู่ความฝ่ายนั้นต้องการยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติมอีก และขณะนั้นยังไม่ล่วงเลยเวลา 15 วัน ก่อนวันชี้สองสถานก็สามารถทำได้โดยปฏิบัติตามนี้³

(ก) ยื่นคำแถลงต่อศาลขอระบупยานเพิ่มเติม

(ข) พร้อมกับบัญชีระบупยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบупยานเพิ่มเติมสำหรับให้คู่ความฝ่ายอื่น ๆ รับไปกรณีเช่นนี้ ศาลต้องอนุญาตให้ยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติมได้และจะยื่นกี่ครั้งก็ได้ เพียงแต่ว่าแต่ละครั้งต้องยื่นล่วงหน้าก่อนวันชี้สองสถาน ไม่น้อยกว่า 15 วัน

2.2.2 การยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติมภายหลังระยะเวลาที่กำหนดหมายความว่าฝ่ายนั้นเคยยื่นบัญชีระบупยานภายในกำหนดเวลา 15 วันก่อนวันชี้สองสถานไว้แล้ว ต่อมาระยะเวลาดังกล่าวล่วงพ้นไปแล้วคู่ความฝ่ายนั้นต้องการที่จะยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติมอีก⁴ โดยต้องปฏิบัติตามนี้คือ

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคสอง

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคสี่ตอนแรก

(ก) ต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออ้างพยานหลักฐานเช่นนั้น พร้อมกับ บัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมสำหรับคู่ความฝ่ายอื่น ๆ

(ข) ในคำร้องนั้นต้องแสดงเหตุว่าตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำ พยาน หลักฐานบางอย่างเช่นว่านั้นมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐาน บางอย่าง ได้มีอยู่ หรือมีเหตุสมควรอื่นใด

(ค) ต้องยื่นคำร้องนั้นก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้น

(ง) ศาลจะอนุญาตตามคำร้องได้ต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าคำร้อง นั้นมีเหตุสมควรตามที่แถลง

2.2.3 กรณีที่คู่ความฝ่ายนั้นไม่เคยยื่นบัญชีระบุพยานภายในกำหนดเวลา มาตรา 88 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองมาก่อนเลยคือ ไม่เคยยื่นก่อนวันที่สองสถานไม่น้อยกว่า 15 วัน หรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน จนกระทั่งล่วงเลยระยะเวลาดังกล่าวแล้วจะขอยื่นบัญชี ระบุพยานเป็นครั้งแรก ต้องปฏิบัติดังนี้

(ก) ต้องยื่นเป็นคำร้องต่อศาลขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นนั้นว่า นั้น พร้อมกับบัญชีระบุพยานและสำเนาบัญชีระบุพยานสำหรับให้แก่คู่ความฝ่ายอื่น ๆ

(ข) ต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่าเป็นกรณีมีเหตุอันสมควรที่ ตนไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาในมาตรา 88 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้

(ค) ต้องยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาในคดีนั้น

(ง) ศาลจะอนุญาตได้ต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็น จะต้องให้สืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไป โดยเที่ยงธรรม

ข้อสังเกต

จากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการขอยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม นั้น กฎหมายได้บัญญัติให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจอนุญาตให้คู่ความขอยื่นได้อย่างมากมาย ซึ่งในเรื่องนี้หากศาลไม่เคร่งครัด อนุญาตให้ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมได้เสมอ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม การพิจารณาคดีก็คงไม่มีผลรวดเร็วขึ้นตามที่หวังไว้

2.3 การยื่นสำเนาเอกสารต่อศาล

ตามมาตรา 90 ป.วิ.พ. คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องยื่นสำเนาเอกสารให้ศาลหนึ่งชุด และให้คู่ความฝ่ายอื่นๆ อีกฝ่ายละหนึ่งชุด ทั้งนี้คู่ความต้องยื่นบัญชีระบุพยานเอกสารนั้นตามมาตรา 88 มาแล้ว และสำเนาเอกสารที่จะต้องยื่นต่อศาลนั้น ต้องยื่นก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่า 15 วัน (ในกรณีที่มีการชี้สองสถาน) หรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน (ในกรณีไม่มีการชี้สองสถาน) เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นๆ มารับไปจากศาลก่อนวันชี้สองสถาน ไม่น้อยกว่า 7 วัน หรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 3 วัน

2.4 การขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริง

ในเรื่องการขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงนี้มาจากหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ในเรื่อง Request for Admission⁵ โดยคู่ความฝ่ายหนึ่งอาจจะขอให้อีกฝ่ายหนึ่งรับรองข้อเท็จจริงบางประการว่าถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้ประเด็นข้อพิพาท เหลือน้อยลง หรือเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปจากศาลอย่างรวดเร็ว การสอบถามข้อเท็จจริงเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งรับรองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยมีได้ 2 กรณีคือ

⁵ Rule 36, Federal Rule of Civil Procedure.

2.4.1 การสอบถามและการรับรองข้อเท็จจริงกรณีไม่มีการชี้สองสถาน ซึ่งมีบัญญัติอยู่ในมาตรา 100 โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ

(ก) เมื่อคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประสงค์จะอ้างข้อเท็จจริงใด และต้องการให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ก็ให้ส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งรายการข้อเท็จจริงนั้นไปให้คู่ความฝ่ายอื่นทราบก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน

(ข) ในวันสืบพยานคู่ความฝ่ายที่ส่งคำบอกกล่าวต้องร้องขอต่อ ศาล เพื่อให้ศาลสอบถามคู่ความฝ่ายอื่นนั้นว่าจะรับข้อเท็จจริงตามที่ได้รับคำบอกกล่าวหรือไม่

(ค) ให้ศาลสอบถามคู่ความฝ่ายนั้นแล้วจดคำตอบไว้ในรายงาน กระบวน พิจารณาและถ้าคู่ความฝ่ายนั้นไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธ ข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งกฎหมายให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นยอมรับ ข้อเท็จจริงนั้นแล้ว

2.4.2 การสอบถามและการรับรองข้อเท็จจริงในกรณีที่มีการชี้สองสถาน

ในวันชี้สองสถานให้ศาลสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่ยื่นต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงที่คู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น

และถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดหรือปฏิเสธ ข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งกฎหมายให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นยอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว⁶

⁶ โปรดดูหัวข้อที่ 3

2.5 คู่ความยื่นคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท

กำหนดให้คู่ความยื่นคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาทก่อนวันชี้สองสถาน⁷ ไม่น้อยกว่า 15 วัน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบพยานและความไม่เป็นธรรมแก่คู่ความในคดี และคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีที่คู่ความยื่นต่อศาลนั้นไม่ก่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาทขึ้นใหม่ นอกเหนือไปจากที่ปรากฏอยู่แล้วในคำคู่ความ ซึ่งหมายความว่า ประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีจะเกิดขึ้นได้เฉพาะจากคำฟ้องและคำให้การ⁸ เท่านั้น คำแถลงอื่นใดไม่ก่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี

ดังนั้นที่คู่ความกำหนดประเด็นข้อพิพาทในคดีมานั้นศาลไม่จำเป็นต้องเห็นชอบด้วย และไม่ต้องกำหนดตามประเด็นที่คู่ความเสนอมาเพราะที่คู่ความเสนอมานั้นเป็นเพียงแนวทางหนึ่ง เท่านั้นเอง⁹

3. กระบวนพิจารณาในวันชี้สองสถาน

ในวันชี้สองสถานกฎหมายบังคับให้คู่ความต้องมาศาลและให้ศาลมีอำนาจสอบถามคู่ความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่คู่ความอ้างอิง และได้ระบุไว้ในบัญชีระบุพยาน และหากคู่ความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดหรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธอย่างชัดแจ้ง กฎหมายให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว ประเด็นดังกล่าวก็เป็นอันยุติไม่ต้องกำหนดเป็นประเด็นและไม่ต้องทำการสืบพยานต่อไปอีก ซึ่งจะมีผลให้ประเด็นข้อพิพาทเหลือน้อยลง คดีก็จะยุติเร็วขึ้น¹⁰ กล่าวโดยสรุปในวันชี้สองสถานศาลมีหน้าที่ดังนี้คือ

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 182 ทวิ.

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 3582/2525 และ 3587/2525.

⁹ วิชัย ตันติกุลานันท์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการชี้สองสถาน พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สยามการพิมพ์, 2535), หน้า 23.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183 วรรคสอง

- (1) ตรวจสอบคำคู่ความและคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาทที่คู่ความเสนอ
- (2) นำข้ออ้าง ข้อเถียงที่ปรากฏอยู่ในคำคู่ความและคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาทเทียบกันดู
- (3) ให้ศาลสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ยื่นต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้เถียงข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร
- (4) ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกัน ก็เป็นอันยุติไปตามนั้น
- (5) ข้อกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้าง แต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเป็นเรื่องเกี่ยวโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความก็ให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท
- (6) ให้ศาลกำหนดหน้าที่นำสืบว่าจะให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

ส่วนคู่ความมีหน้าที่ดังนี้คือ

- (1) คู่ความแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามของศาล หรือของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายอื่นยกขึ้นเป็นข้ออ้าง ข้อเถียงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความได้เสนอไว้ในบัญชีระบุพยาน
- (2) ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธ ข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง กฎหมายให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นยอมรับ ข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่
  - (ก) ศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งได้ในขณะนั้น และเป็นข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็น ข้อพิพาท

(ข) ศาลมีอำนาจให้เลื่อนการชี้สองสถานเฉพาะส่วนที่ยังไม่เสร็จสิ้นออกไป และให้คู่ความนั้นทำคำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นมายื่นต่อศาลภายในเวลาที่ศาลกำหนดเห็นสมควรก็ได้

ปัญหาของการนำกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีตามกฎหมาย คอมมอนลอว์ มาปรับใช้ในกฎหมายไทย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าบทบัญญัติในเรื่องการชี้สองสถานได้มีการแก้ไขใหม่โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535 เพื่อให้มีการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยอาศัยการชี้สองสถานเป็นหลัก ซึ่งเหตุแห่งการแก้ไชนั้นก็ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของคอมมอนลอว์ในเรื่องกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี (Pretrial Proceedings)

แต่มีข้อพึงทำความเข้าใจว่าในระบบวิธีพิจารณาความตามกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น เมื่อได้มีการฟ้องร้องคดีและยื่นคำคู่ความกันแล้ว (Pleading) จะต้องรอการพิจารณาคดีไปจนกว่าศาลจะพร้อม ดังนั้นช่วงที่รอการพิจารณากฎหมายกำหนดให้เป็นช่วงของกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี (Pretrial Proceedings)¹¹ อันเป็นกระบวนการที่คู่ความจะต้องทำการประชุมร่วมกันก่อนการพิจารณา (Pretrial Conference) และการสืบเสาะและค้นพบข้อเท็จจริง (Discovery) (ดังรายละเอียดซึ่งกล่าวมาแล้วในบทที่ 3) เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อเท็จจริงต่างๆ อันจะช่วยให้การพิจารณาโดยการสืบพยานเหลือเฉพาะประเด็นข้อพิพาทที่ได้เถียงกันจริงๆ เพียงไม่กี่ประเด็นซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณาเสร็จสิ้นไปจากศาลอย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาการนำกระบวนการก่อนการพิจารณาตามกฎหมายคอมมอนลอว์ มาใช้ในการชี้สองสถานนั้นจะช่วยให้คดีเสร็จสิ้นไปจากศาลอย่างรวดเร็วได้เพียงใดเพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการก่อนการ

¹¹ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รัชดา), 2536), หน้า 34.

พิจารณาคดีจึงไม่มีช่วงระยะเวลาให้คู่ความดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีอย่างเช่นกฎหมายคอมมอนลอว์ ทั้งนี้เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลไทยกระทำหลังจากการชี้สองสถานทันที ดังนั้นก่อนถึง วันชี้สองสถานกฎหมายจึงกำหนด ให้คู่ความดำเนินการ ต่างๆมากมาย ในระยะเวลาที่กระชั้น ชิดกับการชี้สองสถาน และไม่เป็นประโยชน์ ต่อ กระบวนการพิจารณาเป็นอย่างมากจึงทำให้ เกิดปัญหาในทางปฏิบัติดังนี้คือ

1. การกำหนดประเด็นข้อพิพาท

คู่ความไม่สามารถทราบโดยแน่ชัดได้ว่าคดีนั้นมีประเด็นข้อพิพาทเพียงใด ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีเหมือนอย่างเช่นกฎหมายคอมมอนลอว์จึงทำให้คู่ความในคดีส่วนใหญ่ ไม่ทราบว่า จะกะประเด็นอย่างไร จึงอาจเสนอประเด็นอย่างกว้างขวางเพื่อให้ครอบคลุม ได้มากๆ เพราะหากคู่ความหลงลืมหรือมิได้กะประเด็นไว้ก็จะถูกตัดโอกาสที่จะโต้แย้ง คัดค้าน หรือนำสืบ ทำให้เกิดความเสียหายแก่คดี ดังนั้นคู่ความจึงต้องเสนอประเด็นให้ ครอบคลุม มากไว้ก่อนทำให้คดีมีประเด็นหรือปัญหาข้อโต้แย้งมากขึ้นจนพุ่มเพอຍเกินสมควรอัน เป็น ภาระแก่คู่ความและศาลเป็นอย่างมาก

2. การนำเสนอพยานหลักฐาน

เมื่อยังไม่มีการชี้สองสถานก็ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าคดีมีประเด็นข้อพิพาทเพียง ใด จึงทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องยื่นพยาน หลักฐานต่างๆ ทั้งหมดเอกสารและพยาน หลัก ฐานต่างๆ จึงมีเป็นจำนวนมากทำให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถตรวจดูเอกสาร ต่างๆ ได้ทั้งหมดด้วยระยะเวลาอันมีอย่างจำกัด

3. การตรวจสอบเอกสารและการยอมรับข้อเท็จจริง

เมื่อเอกสารและพยานหลักฐานต่างๆ มีเป็นจำนวนมากคู่ความ ก็ไม่สามารถที่จะตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร ให้เสร็จสิ้นได้ก่อน การชี้สองสถาน¹² และเมื่อถึงวันชี้สองสถานกฎหมาย กลับกำหนดให้คู่ความมาศาล และยื่นต้นฉบับพยานเอกสาร โดยศาลจะทำการสอบถาม คู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้างข้อเถียง และพยานหลักฐานที่ยื่นต่อ ศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้างข้อเถียงนั้นอย่างไร

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ไม่สมเหตุสมผลมากนัก แม้กฎหมายจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่ความเปิดเผยพยานหลักฐานของตนเสียตั้งแต่ต้น เพื่อมิให้มีการเอาเปรียบกันในเชิงคดี โดยให้คู่ความได้ทราบข้อเท็จจริงอันอาจทำให้ประเด็นข้อพิพาทเหลือน้อยลงหรือทำให้คู่ความได้มีโอกาสประนีประนอมยอมความกัน แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งหลายเหล่านั้น จะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร การที่จะให้คู่ความตรวจสอบเอกสารแล้วแถลงรับข้อเท็จจริงกันเลยนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย

4. บทบาทและอำนาจของศาล

ส่วนในเรื่องบทบาทและอำนาจของศาลจะเห็นได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ตามบทบัญญัติในเรื่องการชี้สองสถานได้ให้อำนาจศาลไว้อย่างกว้างขวางในการที่จะเข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกำหนดประเด็นข้อพิพาท หรือในการที่จะให้คู่ความยอมรับข้อเท็จจริงตลอดจนยอมรับในเรื่องพยานหลักฐานอีก ทั้งยังสามารถใช้ดุลพินิจในการให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม¹³ หรือการไกล่เกลี่ยให้มีการประนีประนอมยอมความ¹⁴ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีของไทยไม่ได้เป็นไปอย่างเต็มรูปแบบทำให้คู่ความไม่สามารถรู้ข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ศาลไทยจึงไม่สามารถวางตัว

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 125

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183 ทวิ วรรคสอง

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 และมาตรา 20

เป็นกลางได้ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการหาข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งหากเป็นศาลตามกฎหมายคอมมอนลอว์ศาลจะวางตัวเป็นกลางอย่างแท้จริงไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวในการดำเนินกระบวนการพิจารณามากนักคงปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความในการดำเนินกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีด้วยตนเอง โดยศาลจะเข้ามามีบทบาทคอยควบคุมให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปด้วยความยุติธรรมเท่านั้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการดำเนินกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีของคอมมอนลอว์นั้นเป็นไปอย่างเต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้คู่ความได้รู้ข้อเท็จจริงต่างๆ อันมีผลให้ประเด็นข้อพิพาทเหลือน้อยลงการประนีประนอมยอมความก็อาจเกิดขึ้นได้ โดยไม่ต้องมีการไกล่เกลี่ยจากศาล แต่คู่ความจะยอมกันเองโดยสมัครใจ

5. บทบาทและหน้าที่ของทนายความ

คำว่า “ ทนายความ ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 62 ได้บัญญัติถึงอำนาจของทนายความไว้กล่าวคือ “ ทนายความซึ่งคู่ความได้แต่งตั้งนั้นมีอำนาจว่าความและดำเนินกระบวนการใดๆ แทนคู่ความได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อรักษาประโยชน์ของคู่ความ” ซึ่งเป็นลักษณะของการเน้นอำนาจของทนายความ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าทนายความก็คือ ผู้ที่ดำเนินคดีในศาลเพื่อรักษาผลประโยชน์ของคู่ความที่ให้ดำเนินการนั่นเอง ¹⁵

บทบาทและหน้าที่ของทนายความตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง(ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535 ในเรื่องการชี้สองสถานนั้นได้กำหนดไว้ให้ทนายความมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการมากมาย จึงทำให้ทนายความมีความรู้สึกว่าเป็นการโยนภาระทุกอย่างมาให้ตนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานและสำเนาเอกสารก่อนการชี้สองสถานไม่น้อยกว่า 15 วัน ตามมาตรา 88 และมาตรา 90 หรือการขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานจากบุคคลภายนอก ตามมาตรา 182 ทวิ ซึ่งหากพิจารณากระบวนการเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี (Pretrial Proceedings) อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา เป็นอย่างมากทำให้คดีเสร็จสิ้นไปจากศาลอย่างรวดเร็ว (หากได้มีการปรับปรุง

¹⁵ จิตติ เจริญจำ“บทบาทของทนายความต่อสังคม” ,คำบรรยายประกอบการฝึกอบรมวิชาว่าความรุ่นที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร ,2537) หน้า 9.

แก้ไขในเรื่อง ระยะเวลา) แต่ทนายความจะไม่คิดเช่นนั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจหรือการไม่คุ้นเคยในกฎหมายดังกล่าว จึงทำให้ทนายความมีปฏิกริยาต่อต้านไม่ยอมรับและไม่เห็นความสำคัญของการดำเนินกระบวนการก่อนการพิจารณาหรืออีกนัยหนึ่งอาจเกิดจากการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนในเรื่องค่าธรรมเนียมวิชาชีพ อย่างเช่นทนายบางคนพยายามที่จะยืดเวลาของการพิจารณาคดีออกไปนานๆ เพื่อที่จะให้ลูกค้าเห็นว่าตนมีชั่วโมงการทำงานมาก และจะได้เรียกค่าตอบแทนสูงๆ เป็นต้น

6. ระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ 2537

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ 2535 ได้มีการบัญญัติใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปจากศาลอย่างรวดเร็วหรือเพื่อให้มีการประนีประนอมยอมความกันแต่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่สามารถใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์มากนัก ดังนั้นในปี พ.ศ. 2537 ศาลแพ่งจึงได้ออกระเบียบว่าด้วยการไกล่เกลี่ย เพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความขึ้นมา¹⁶ ด้วยเล็งเห็นว่าการจัดให้มีการประนีประนอมยอมความกัน น่าจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้เกิดผลดังกล่าวข้างต้นได้ และการประนีประนอมยอมความนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ก็บัญญัติสนับสนุนไว้ว่า “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใดให้ศาลมีอำนาจที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น “

จากระเบียบดังกล่าวในหมวด 3 ข้อ 6 กำหนด “ให้ผู้พิพากษา เจ้าของสำนวนคัดเลือกสำนวนคดีที่จะส่งไปไกล่เกลี่ยหลังจากชี้สองสถานเสร็จในกรณีไม่มีการชี้สองสถานให้คัดเลือกและส่งสำนวนให้รองอธิบดีที่ควบคุมดูแลคณะนั้นก่อนวันนัดพร้อม หรือสืบพยาน ไม่น้อยกว่า 2 วันและในกรณีที่สืบพยานไปบ้างแล้ว ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าควรส่งสำนวนคดีนั้นไปไกล่เกลี่ยก็ให้ส่งสำนวนแก่รองอธิบดีที่ควบคุมดูแลคณะนั้นก่อนวันนัดครั้งต่อไป “ อันมีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกกับประชาชนและช่วยบรรเทาปริมาณคดีในศาลให้ลดน้อยลง

¹⁶ ดูภาคผนวก ก.

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายคอมมอนลอว์การที่จะให้คู่ความทำการ ประนีประนอมยอมความกันได้นั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องได้รู้ข้อเท็จจริงต่างๆ มาอย่างดีแล้ว โดยผ่านขั้นตอนของกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี (Pretrial Proceedings) ในเรื่องการสืบเสาะ และค้นพบข้อเท็จจริง (Discovery) หรือการประชุมร่วมก่อนการพิจารณาคดี (Pretrial Conference) ซึ่งจะทำให้คู่ความประเมินคดีของตนได้โดยเลือกที่จะดำเนินคดีต่อไป หรือจะทำการ ประนี ประนอมยอมความกัน

ดังนั้นหากพิจารณาระเบียบดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไม่เกิดประโยชน์ตาม เป้าหมายนัก เพราะระเบียบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณคดีในศาลเป็นหลักมิได้มุ่งวาง แนวทางหรือขั้นตอนใด ๆ ซึ่งจะทำให้คู่ความตระหนักถึงผลดีผลเสียของการดำเนินคดีต่อไปใน ศาล โดยคู่ความไม่มีโอกาสที่จะประเมินผลการดำเนินคดีของตน (โอกาสแพ้ชนะคดี) โดยใช้ข้อ เท็จจริงหรือหลักฐานซึ่งจะได้จากการสืบเสาะและค้นพบข้อเท็จจริง (Discovery) ซึ่งมีขั้นตอน และ ช่วงเวลาที่เหมาะสมเลย นอกจากนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยตามระเบียบข้างต้น ย่อมมุ่งที่จะปฏิบัติหน้าที่ใน การกำจัดคดีรกรากศาลออกไปเสียมากกว่าที่จะไกล่เกลี่ยให้เกิดการประนีประนอมยอมความตามข้อ เท็จจริงและพยานหลักฐานของแต่ละฝ่ายหากได้มีการสืบเสาะ และค้นพบข้อเท็จจริงตามขั้นตอน ที่ถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป การนำกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีตามกฎหมายคอมมอนลอว์มาปรับใช้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยแต่เพียงบางส่วนนั้นไม่ได้ ทำให้ กระบวนการพิจารณาคดีรวดเร็วอย่างที่หวังไว้ แต่อาจจะช้ากว่าเดิมด้วยซ้ำการแก้ไขกฎหมาย ในเรื่องนี้จึงเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า การแก้ไขกฎหมายในบางจุดโดยไม่พิจารณาถึง กระบวนการพิจารณาทั้งระบบก็อาจนำไปสู่ข้อบกพร่องได้¹⁷ อีกทั้งการประนี ประนอมยอมความ ซึ่งเป็นเป้าหมายของหลักการสืบเสาะและค้นพบข้อเท็จจริง ก็ไม่อาจเกิดขึ้น ได้อย่างมี ประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของการแก้ไขกฎหมาย เนื่องจากคู่ความไม่ได้มีโอกาสดำเนิน การสืบเสาะและค้นพบข้อเท็จจริงอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อประเมินผลการดำเนินคดีของตน

¹⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน , หน้า 35.

ได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นมูลฐานสำคัญในการตัดสินใจโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งจะนำไปสู่การประนีประนอมยอมความในที่สุด

สืบเนื่องมาจากปัญหาทั้งหมดดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงได้มีการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่.....) พ.ศ..... (แก้ไขการชี้สองสถานและระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุนพยาน)¹⁸ โดยขั้นตอน ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรแล้วซึ่งในขั้นนี้ผู้เขียน ขอสรุปหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติสาระสำคัญของ การพิจารณาและ ข้อสังเกตบางประการ เพื่อเสนอปัญหาและความสำคัญของปัญหาของร่างพระราชบัญญัติ ดังกล่าว

หลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติฯ

หลักการ

ปรับปรุงกระบวนการพิจารณาและแก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการชี้สองสถานและ ระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุนพยาน

เหตุผล

เนื่องจากตั้งแต่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535 มีผลใช้บังคับเป็นต้นมา หลักเกณฑ์บางประการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่ได้ช่วยทำให้การพิจารณาคดีสะดวกและรวดเร็วขึ้นตามที่มุ่งหมายไว้ แต่กลับทำให้ขั้นตอนการปฏิบัติบางประการล่าช้าและบางบทบัญญัติมีหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความที่เคร่งครัดต่อคู่ความมากเกินไปอันอาจทำให้เสียความยุติธรรมได้สมควรแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้เหมาะสมขึ้นจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

¹⁸ คู่มือกฎหมาย ข.

สาระสำคัญของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ

1. ปรับปรุงระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุนุพยานและยกเลิกหลักการทั่วไป ที่ให้นำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลก่อนวันชี้สองสถาน โดยการกำหนดให้คู่ความยื่น บัญชีระบุนุพยานพร้อมทั้งสำเนาตลอดจนให้ยื่นสำเนาเอกสารที่อ้างเป็นพยานหลักฐานก่อนวันสืบพยาน ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และให้ยื่นคำแถลงขอยื่นบัญชีระบุนุพยานเพิ่มเติมพร้อมสำเนาภายในสิบห้าวันหลังวันสืบพยาน ตามร่างมาตรา 88 และมาตรา 90

เหตุผลในการแก้ไข

ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุนุพยานเป็นระบบเดียวกันคือ ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ไม่ว่าจะคดีจะมีการชี้สองสถานหรือไม่และเพื่อให้คู่ความยื่นคำแถลงขอระบุนุพยานเพิ่มเติมและบัญชีระบุนุพยานเพิ่มเติมภายในสิบห้าวันหลังวันสืบพยานได้เพราะบทบัญญัติเดิมเคร่งครัดเกินไป

2. ยกเลิกหลักการที่กำหนดให้คู่ความยื่นคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท

เหตุผลในการแก้ไข

เป็นกระบวนการที่เพิ่มภาระให้ทนายความและศาลปฏิบัติยุ่งยากไม่เป็นผลก่อให้เกิดประเด็นในการอุทธรณ์ฎีกามากขึ้นจึงสมควรเปลี่ยนหลักการให้ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทเอง ซึ่งคู่ความก็ได้แย้งคัดค้านได้ตามมาตรา 183

3. ยกเลิกหลักการที่กำหนดให้คู่ความนำพยานหลักฐานที่อ้าง โดยเฉพาะต้นฉบับพยานเอกสารและพยานวัตถุที่เป็นพยานหลักฐานสำคัญมาแสดงต่อศาลในวันชี้สองสถาน

เหตุผลในการแก้ไข

เมื่อยกเลิกหลักการที่ให้คู่ความเสนอประเด็นข้อพิพาทก่อนชี้สองสถานแล้ว

จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 183 วรรคหนึ่ง

4. แก้อไขหลักการเกี่ยวกับการซื้อสองสถานโดยผ่อนปรนให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าคดีใดจำเป็นต้องมีการซื้อสองสถานหรือไม่ตลอดจนแก้ไขระยะเวลาในการแจ้งกำหนดวันซื้อสองสถานให้คู่ความทราบ

เหตุผลในการแก้ไข

เมื่อยกเลิกภาระหน้าที่ของคู่ความเกี่ยวกับการนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลในวันซื้อสองสถานแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องให้ระยะเวลานานถึงสามสิบวันขึ้นไปในการที่จะให้คู่ความทราบล่วงหน้าถึงกำหนดวันซื้อสองสถานและผ่อนคลายหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการซื้อสองสถานโดยให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าคดีใดจำเป็นต้องมีการซื้อสองสถานหรือไม่

5. ผ่อนปรนสภาพบังคับของคู่ความที่ไม่มาศาลในวันซื้อสองสถาน

เหตุผลในการแก้ไข

เนื่องจากคู่ความไม่ต้องเสนอประเด็นข้อพิพาทก่อนวันซื้อสองสถานต่อศาลแล้ว ดังนั้นจึงผ่อนคลายความเคร่งครัดที่มีต่อคู่ความที่ไม่มาศาลในวันซื้อสองสถานคงเสียสิทธิเพียงถือว่าทราบกระบวนการพิจารณาของศาลในวันนั้นแล้วและไม่มีสิทธิคัดค้านประเด็นข้อพิพาทเท่านั้น

6. กำหนดให้คู่ความซึ่งประสงค์จะขอให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรองข้อเท็จจริงใด อาจส่งคำบอกกล่าวไปยังคู่ความฝ่ายอื่นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ทั้งนี้ไม่ว่าในคดีนั้นจะมีการซื้อสองสถานหรือไม่

เหตุผลในการแก้ไข

เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ให้เป็นแบบเดียวกัน ทั้งกรณีที่มีการชี้สองสถาน และ
ไม่มีการชี้สองสถาน

ข้อสังเกตของร่างพระราชบัญญัติฯ

เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวข้างต้น มีหลักการคล้ายคลึงกับ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ในเรื่องการชี้สองสถานและการยื่น
บัญชีระบุพยาน¹⁹ เป็นอย่างมากเพียงแต่เพิ่มในส่วนของการชี้สองสถานให้มีความสำคัญ
มากขึ้นเท่านั้นแต่ในส่วนของกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีอื่นๆ อันเป็นกระบวนการที่มี
ขึ้นเพื่อให้คู่ความได้รู้ข้อเท็จจริง โดยการให้คู่ความได้ทำการเปิดเผยข้อเท็จจริงกัน อันจะทำให้
ให้ประเด็นข้อพิพาทเหลือน้อยลงและคดีเสร็จสิ้นไปจากศาลอย่างรวดเร็ว นั้น กฎหมายตาม
ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้จึงทำให้คู่ความมิได้รู้ข้อเท็จจริงก่อนการ
พิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานและสำเนา เอกสารซึ่งให้ยื่นกันก่อนวัน
สืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน²⁰ นั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหที่ปลายเหตุซึ่งก็ไม่ได้ทำให้
การพิจารณาคดีสะดวกรวดเร็วขึ้น กลับทำให้กระบวนการพิจารณายืดเยื้อเหมือนเดิม

แม้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจะกำหนดให้ศาลทำการชี้สองสถานแต่ก็มีได้ให้
ความสำคัญมากนักคงเพียงแต่ให้ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบโดยให้ศาล
ตรวจคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความ แล้วนำข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่จะยื่น
ต่อ ศาล ว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอม
รับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น โดยที่คู่ความมิได้รู้ข้อเท็จจริงใดๆ นอกจากคำคู่ความ

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477, มาตรา 88 ,มาตรา 182
และมาตรา 183.

²⁰ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 88 และมาตรา 90

ส่วนกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ก็คือ มาตรา 100 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยใช้ถ้อยคำว่า

“ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งประสงค์จะอ้างข้อเท็จจริงใดและขอให้คู่ความฝ่ายอื่นตอบว่าจะรับรองข้อเท็จจริงนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ อาจส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งรายการข้อเท็จจริงนั้นไปให้คู่ความฝ่ายอื่นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน “

จากร่างบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำจัดประเด็นข้อพิพาทให้เหลือน้อยลงโดยการให้คู่ความรับรองข้อเท็จจริง แต่มีข้อที่ควรพิจารณาคือ การให้คู่ความแจ้งรายการข้อเท็จจริงไปให้คู่ความฝ่ายอื่นก่อนวันสืบพยานนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพิจารณาหรือไม่ เพราะการกำจัดประเด็นข้อพิพาทควรจะเป็นการกระทำกันในช่วงของกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีเสียมากกว่า²¹

วิเคราะห์แล้วเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นการแก้ไขเพื่อต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535 แต่เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ได้ทำให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขมากนัก เพียงแต่เป็นการแก้ไขปัญหาในบางจุด แต่หลักการโดยรวมแล้วก็ได้แก้ไขให้ครบทั้งกระบวนการนั้นคือควรแก้ไขให้ความสำคัญกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี เท่ากับการพิจารณาคดีนั่นเอง

²¹ Rule 36, Federal Rule of Civil Procedure.